

Т. С. Смовженко
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри банківської справи, ректор
ДВНЗ «Університет банківської справи»,

О. Д. Вовчак
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри банківської справи
ДВНЗ «Університет банківської справи»

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

В умовах посилення конкуренції на інвестиційному ринку актуалізується проблема розробки ефективних інвестиційних стратегій його учасниками, серед яких чільне місце належить банкам як основним елементам ринкової інфраструктури. На банківський сектор покладено важливе завдання щодо сприяння інноваційному розвитку економіки, який неможливий без інвестицій.

В умовах, коли банкам під впливом глобалізаційних та інституціональних змін потрібно вирішувати проблеми подолання дефіциту інвестиційних ресурсів, підвищення свого конкурентного статусу на інвестиційному ринку у зв'язку з появою на ньому нових суб'єктів з високими можливостями щодо інвестування, важливого значення набувають питання щодо розробки банками ефективної кредитно-інвестиційної стратегії та визначення пріоритетних завдань інвестиційної політики. Сьогодні вони мають бути пов'язані з інвестуванням розробки та реалізації інноваційно-інвестиційних проектів через такі форми, як проектне, венчурне та інноваційне фінансування, розвиток іпотечного кредитування, лізингового бізнесу тощо.

Водночас світова фінансова криза суттєво вплинула на фінансовий стан банків України, що відобразилося і на їх інвестиційній діяльності. Сьогодні банки функціонують в складному і ризиковому зовнішньому середовищі, на що впливають політичні, економічні, соціальні тощо чинники, які спричиняють неповернення наданих кредитів, масове вилучення депозитів, і як наслідок –

суттєве скорочення інвестиційних ресурсів, джерел їх формування, зниження ефективності та загального рівня прибутковості їх діяльності. Ситуація ускладнюється і тим, що упродовж 2014-2016 рр. спостерігається стрімке зростання кількості неплатоспроможних вітчизняних банків. Так, упродовж 2012-2016 рр. кількість банків зменшилася з 180 до 90 одиниць станом на 01.01.2017 р., при цьому найбільша кількість банків була визнана неплатоспроможними у 2014 р., а саме - 43 банки, у 2015р. ще 20 банків перейшли у стадію ліквідації, а у 2016 р. такими стали ще 6 банків [1]. При цьому всі неплатоспроможні банки (крім одного з групи державних банків) відносяться до групи банків з приватним капіталом. Слід віддати належне банкам з іноземним капіталом, у групі з 25 банків жоден за вказаний період не був визнаний неплатоспроможним. Водночас така деструктивна тенденція в банківському секторі призвела до втрати довіри з боку клієнтів, до дефіциту кредитних та інвестиційних ресурсів і, як наслідок, згенерувала низку проблем в економіці, серед яких - стримування темпів зростання капітальних інвестицій.

Насамперед через відсутність перспективних орієнтирів структурної і довгострокової інвестиційної політики держави, банки сьогодні не мають змоги реально спрогнозувати на перспективу обсяги розвитку інвестиційного кредитування, проектного фінансування, лізингових операцій тощо. У свою чергу, така невизначеність супроводжується значними ризиками і підвищенням вартості довгострокових кредитів, що негативно впливає на зацікавленість у довгостроковому кредитуванні з боку суб'єктів реального сектору економіки.

На наш погляд, ситуація може ще більше загостритися щодо відновлення кредитування, у зв'язку зі вступом в дію посилених регуляторних вимог щодо формування резервів, а відтак застосуванням банками жорсткіших критеріїв відбору позичальників, особливо при наданні інвестиційних довгострокових кредитів.

Характеризуючи сучасний стан інвестиційної діяльності банків України, можна відзначити, що основною формою їхніх інвестицій все ж таки залишаються фінансові інвестиції та вкладення капіталу у придбання

нематеріальних активів. Аналіз інвестиційної активності банків упродовж 2012-2016 рр. (табл. 1) доводить, що вона значною мірою є віддзеркаленням розвитку вітчизняного фондового ринку, який під впливом кризової ситуації та багатьох інших чинників перебуває нині у депресивному стані.

Таблиця 1

**Питома вага вкладень в цінні папери в розрізі груп банків в Україні
впродовж 2012-2016 рр.**

Показник	<i>01.01.2013</i>	<i>01.01.2014</i>	<i>01.01.2015</i>	<i>01.01.2016</i>	<i>01.01.2017</i>
Частка в активах державних банків, %	<i>17,56</i>	<i>33,05</i>	<i>30,24</i>	<i>20,13</i>	<i>30,66</i>
Частка в активах банків з іноземним капіталом, %	<i>5,15</i>	<i>6,03</i>	<i>7,06</i>	<i>6,39</i>	<i>5,49</i>
Частка в активах банків з приватним капіталом, %	<i>3,22</i>	<i>3,61</i>	<i>2,88</i>	<i>1,26</i>	<i>7,83</i>

Джерело: складено на основі [1, 2]

Аналіз даних табл.1 дає можливість зробити висновок про низьку зацікавленість банків у здійсненні вкладень у цінні папери на фондовому ринку: упродовж 2012-2016 рр. частка цінних паперів у структурі активів банків з іноземним капіталом становила в середньому 6 % та з приватним капіталом - 3,8 %. Водночас у державних банках середня частка інвестицій в цінних паперах в сукупних активах цих банків у 2012-2016 рр. становила трохи більше 28 %, при цьому лєвова частка у портфелі цінних паперів державних банків – це облігації внутрішньої державної позики (ОВДП). Така ситуація пов’язана з тим, що такі цінні папери, хоча і мають нижчу дохідність, порівняно з іншими видами, однак вважаються надійнішим інструментом інвестування.

Водночас сьогодні для вітчизняної економіки гостро актуалізується проблема довгострокових інвестицій у зв’язку з необхідністю технологічного оновлення і структурної перебудови економіки. Галузеві пріоритети банківських інвестицій у найближчій та середньостроковій перспективі потрібно пов’язувати з інвестиційним кредитуванням традиційно привабливих для інвестування підприємств харчової та переробної промисловості,

енергетики, машинобудування, а також проектів розвитку експорту; об'єктові – із задоволенням інвестиційних потреб малого та середнього бізнесу, в тому числі й через обслуговування кредитних ліній іноземних фінансових інститутів [3].

Головною проблемою інвестиційного кредитування на тривалі терміни є брак банківських ресурсів відповідної строковості. Національний банк України посилив вимоги до капіталізації банків. У зв'язку з політичною ситуацією в Україні та недовірою до вітчизняних банків з боку міжнародних кредиторів суттєво скорочуються можливостей банків здійснювати запозичення фінансових ресурсів на зовнішніх фінансових ринках, оскільки учасники зовнішніх ринків, оцінюючи доцільність кредитування вітчизняних КБ чи інвестування фінансових ресурсів у боргові інструменти, враховують міжнародні рейтинги банків, які в 2016 р. через суверенний рейтинг України в національній валюті на рівні «ССС» (переддефолтний), суттєво знижені. Таким чином, можливості кредитування економіки суттєво скорочуються.

Таким чином, для подальшого розвитку банківської інвестиційної діяльності, зростання ролі банків в насиченні економіки України банківським інвестиціями слід розробити механізм ефективного стимулювання довгострокового кредитування банками інвестиційні проектів і програм інноваційного характеру, а з боку держави створювати привабливий інвестиційний клімат.

Список літератури:

1.Огляд банківського сектору / Офіційна Інтернет-сторінка Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=15727773&cat_id=36450

2.Основні показники діяльності банків України / Офіційна Інтернет-сторінка Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=28905601&cat_id=25365601

3.Перспективи банківського інвестиційного кредитування в Україні
[Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua>.

УДК 336:330:061.5

А. В. Солов'янчик
к. е. н., асистент кафедри економіки підприємств
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАРТАПІВ В УКРАЇНІ

Запорукою успішного розвитку будь-якої держави є наявність інновацій, які здатні спростити та полегшити життя як окремого індивіда, так і суспільства загалом. Щороку в Україні зростає кількість інноваційних ідей та прогресивних людей, які готові втілювати ці ідеї. За оцінкою Д. Довгополого – керівника бізнес-інкубатора GrowthUP, в Україні налічується від 500 до 1000 стартапів, і частина з них заслуговує на успіх [1]. Деякі здобули популярність на внутрішньому ринку (наприклад, Rozetka чи Ukr.net), інші претендують на глобальний масштаб (Grammarly, InvisibleCRM, Jooble тощо) [2].

Класичним визначенням поняття стартап прийнято вважати те, яке сформулював успішний американський стартапер Стівен Бланк, а саме: «Стартап – це тимчасова структура, яка спрямована на пошук і реалізацію масштабованої бізнес-ідеї». Стартап – це ідея, для реалізації якої потрібні кошти, тому постає закономірне запитання, де взяти інвестиції. Існують різні способи залучення інвестицій до фінансування стартапів. Серед основних моделей фінансування стартапів виділяють [3,5]: франшизу; венчурні фонди; бізнес-ангели; конкурси; бізнес-акселератори; краудфандинг; Smart money (розумні гроші); модель «3Д»: домашні, друзі, дурні; стратегічні інвестори; субсидії держави; IPO. У таблиці 1 описано, що необхідно для кожного етапу розвитку стартапу, а також які джерела фінансування краще використати.